

TENDINȚE DE DEZVOLTARE A UNITĂȚILOR ECONOMICE DIN SFERA MICULUI BUSSINES

MOROZNIUC Ion, cerc. Științific, INCE
IAȚIȘIN Tatiana, drd., cerc. Științific, INCE

The value of the indicator of the SME share in GDP varies significantly in different countries. In the EU, the SME sector generates 58.4% of GDP and in the US – 43.4%. If in the Western countries, the middle class (usually owners of SMEs) is considered the locomotive of an efficient economy, then in the Republic of Moldova this category is the least protected and supported by the state. Strengthening of the SME sector, which would be the surest way to achieve the goal of establishing a middle class remains at the theoretical level, despite many launched projects and strategies.

Key words: small and medium enterprises (SME,) development, financial results, leading indicators, economic agents, paradigm, analysis.

Întreprinderile mici și mijlocii (IMM) au un rol destul de important în activitatea economică și socială a oricărei țări, aflându-se la baza dezvoltării economiei. Sectorul IMM, supranumit și „coloană vertebrală a economiei”, deține un rol important în dezvoltarea unei economii naționale, contribuind nemijlocit la formarea Produsului Intern Brut și crearea noilor locuri de muncă, stimularea concurenței, creșterea exporturilor, favorizarea inovațiilor și tehnologiilor.

Cadrul de politici pe termen mediu și lung privind dezvoltarea întreprinderilor micro, mici și mijlocii în contextul trecerii de la modelul de dezvoltare economică bazat pe consum la o nouă paradigmă orientată spre exporturi, investiții și inovații, a dezideratului politic de integrare europeană și a tendințelor economice mondiale sunt oferite de Strategia de dezvoltare a sectorului IMM pentru anii 2012-2020. În această perioadă statul urmează să susțină dezvoltarea IMM-urilor cu 941 mil. lei. Până în 2020 numărul IMM-urilor se prevede a fi majorat până la 25 de unități la 1000 de locuitori, majorarea angajaților cu 10%, și atingerea unei ponderi de 38% în PIB. Pe de altă parte, însă, dezvoltarea IMM-urilor este împiedicată de accesul greu la finanțare. Penetrarea creditelor în Republica Moldova este foarte modestă. Creditele acordate sectorului privat reprezintă doar 34% din PIB. Acest raport este cu mult sub media de 52% înregistrată în statele din sud-estul Europei, nemaivorbind și de volumul PIB-ului acestora. Ratele dobânzilor la credite au fost stabil înalte atingând 20,3 % la sfârșitul anului 2009, însă, după criză rata medie a dobânzii a scăzut treptat. Însă mai mulți experți sunt de părere că în Moldova și așa banii sânt scumpi, fapt ce face businessul autohton mai puțin competitiv în plan regional. Spre exemplu, dacă în țările Uniunii Europene creditul poate fi luat cu 2-4% anual, atunci în Moldova dobânda este de 3-5 ori mai mare. Majorarea ratei de refinanțare și creșterea ulterioară a dobânzilor la credite ar putea agrava situația în domeniul afacerilor, iar scumpirea creditelor pentru unii întreprinzători ar putea deveni o povară insuportabilă ținând cont de situația economică dificilă.

Concurența neloială din partea unor firme-fantomă, care își schimbă codul fiscal imediat ce apar probleme cu organele de drept, iar fiscalul pretinde că duce o luptă hotărâtă cu economia tenebră, care neoficial constituie circa 40% din toată economia țării este o chestiune cu care se confruntă antreprenorii ce activează legal. Pe de altă parte antreprenorii susțin că firmele care activează la negru sunt încurajate și de corupția existentă, ca fiind o soluție mai optimă decât hărțuirea prin instanțele de judecată. Așadar, concurența neloială, corupția, presiunile fiscale, descurajează antreprenorii să-și desfășoare afacerile și deseori stopează activitatea.

Totuși orientarea Guvernului spre o nouă paradigmă de dezvoltare economică a țării, cea bazată pe exporturi, investiții și inovații, precum și provocările mediului global determină necesitatea îmbunătățirii cadrului de suport al IMM-urilor în vederea creșterii competitivității în baza valorificării potențialului inovativ și de export. Însă, capacitatea IMM-urilor de a face față competitivității la nivel european este încă limitată, dar totuși, participarea lor în competiția de pe piața internațională trebuie intensificată. Modelul comercial al Republicii Moldova este caracterizat de specializarea dublă: geografică și sectorială. Capacitatea limitată de export este influențată de capacitatea limitată de integrare a inovațiilor, procedurilor vamale, barierelor tehnice, măsurilor sanitare și fitosanitare.

Studiul evoluției IMM în anul 2013 ne indică creșterea dimensiunii medii a întreprinderilor din acest sector. Veniturile din vânzările medii pe o întreprindere în anul 2013 a constituit 1,52 mil. lei sau cu 43 mii lei (2,9%) mai mult față de anul 2012, iar cele medii per capita de salariat a alcătuit 259,4 mii lei sau cu 16 mii lei (6,6%) în creștere comparativ cu anul precedent. De menționat că numărul mediu de salariați pe o întreprindere a înregistrat 6 persoane, fiind la nivelul anului precedent. Motorul unei economii de piață și generatorul principal de noi locuri de muncă și de creștere economică este reprezentat de întreprinderile mici și mijlocii. Ele stau la baza creării și dezvoltării unei economii moderne și dinamice, axate pe cunoștințe; reflectă o creștere stabilă a sectorului, atât datorită îmbunătățirii mediului de afaceri, cât și perfecționării cadrului regulatoriu ce ține de activitatea antreprenorială. Acest lucru condiționează evaluarea tuturor inițiativelor din perspectiva afacerilor mai mici și garantarea priorității dezvoltării continue a IMM.

În sectorul IMM, creșterea numărului de întreprinderi a avut loc, în special, din contul întreprinderilor mici și micro. Însă nu există careva registru consolidat pentru a efectua o analiză a activității tuturor IMM-urilor și a deținătorilor de patente, iar datele privind întreprinderile și afacerile micro sânt incomparabile. În aceste condiții, o analiză profundă a dezvoltării sectorului IMM pe date reale, practic nu este posibilă. Totuși rezultatul cercetărilor efectuate asupra evoluției întreprinderilor mici și mijlocii, arată că la finele anului 2013,

numărul acestora a constituit 50,9 mii unități, sau cu 1,5 mii unități (3,0%) mai mult decât în anul 2012, atunci când 8 ani în urmă erau doar 35,4 mii unități

Pe parcursul anilor 2006-2013, majorarea numărului IMM cu 43,8 % s-a produs preponderent din contul formării noilor întreprinderi mici și mijlocii. În cele 50,9 mii de întreprinderi mici și mijlocii active, care în anul 2013 dețineau o pondere de 97,4% din totalul întreprinderilor, erau salarizați 298,4 mii persoane, (cu 1,8 mii angajați mai puțin decât în anul precedent), ori 56,9% din numărul total de angajați în întreprinderile din Moldova. Trebuie însă de menționat că, în anul 2013 numărul angajaților în sectorul IMM a fost cu 29,7 mii unități ori cu 9,1% sub nivelul anului de până la criză (2008), iar aceasta caracterizează situația despre creșterea șomajului în urma consecințelor crizei mondiale. În sectorul IMM, peste 20 mii întreprinderi ori 40% din total activau în domeniul comerțului.

În anul 2013 „Veniturile din vânzări” (indicator economic principal) ale întreprinderilor mici și mijlocii a însumat 77,41 mild. lei, ori 33,4% din venituri din vânzări pe economie în total. Comparativ cu anul precedent acest indice a crescut cu 4,35 mild lei, iar pe parcursul a ultimilor 8 ani, veniturile din vânzări s-au majorat cu 28,4 mild. lei (57,6%).

Studiul asupra indicatorilor principali ai activității IMM pe zone economice indică la concluzia că partea preponderentă a întreprinderilor mici și mijlocii este concentrată în mun. Chișinău, unde pe parcursul anului 2013, au activat 33,5 mii unități economice ce constituie 65,8% din totalul pe țară cu un număr de angajați de peste 163 mii persoane (54,8%), asigurând un volum de venituri din vânzări de 48,8 mild. lei (65,5%) și un profit de 1,12 mild lei (55,6%). După rezultatele economice și mărimea indicatorilor principali, urmează sectorul IMM din regiunea Nord, apoi cel din centru și cel din sud, după care cel din UTA Găgăuză.

Pe grupe de întreprinderi din sectorul IMM, în anul 2013, partea preponderentă a rezultatelor activității economice le-a revenit întreprinderilor „mici”, în care și-au desfășurat activitatea 122,9 mii persoane (41,2%), obținând un venit de 40,9 mild. lei (55,2%) și un profit de 1,28 mild. lei (63,1%) din totalul IMM. Grupa întreprinderilor „mijlocii”, după rezultatele economice obținute: la venituri – 26,25 mild lei (35,3%) și profit – de 657 mii lei (32,7%) din total IMM, s-a clasificat pe treapta a doua, iar cele din grupa întreprinderilor „micro” – pe treapta a treia.

În anul 2013, partea preponderentă a IMM și-au desfășurat activitatea în domeniul comerțului, în această direcție au activat circa 20 mii întreprinderi, sau 40,0% din totalul întreprinderilor mici și mijlocii. În industria prelucrătoare au activat doar 4,9 mii de întreprinderi sau 9,6% din totalul IMM. Evoluția numărului IMM pe principalele genuri de activitate în anii post-criză, denotă faptul că, în pofida consecințelor crizei, care a lăsat urme nefaste în economia națională, totuși, numărul acestor întreprinderi au înregistrat creșteri în majoritatea absolută a domeniilor principale de activitate.

La capitolul „venituri din vânzări” aferente genurilor de activitate situația indicatorilor principali din sectorul IMM s-a îmbunătățit pe parcursul anului 2013 comparativ cu anul 2012. În unele domenii de activitate, veniturile din vânzări obținute de către întreprinderile mici și mijlocii au fost în creștere pe când altele - în descreștere, comparativ cu cele obținute în anul precedent. Creșterea acestui indicator în ansamblu pe sectorul IMM a constituit aproape 6,0 %, pe când ritmul de creștere în anul 2012 față de 2011 a înregistrat doar 2,4 %, dar pe unele genuri de activitate creșterea a variat de la nivelul mediu obținut. De exemplu, în domeniul agriculturii creșterea a constituit 24,9%, în domeniul industriei prelucrătoare s-a înregistrat o creștere de doar 1,3 %, în domeniul construcțiilor – o creștere de 14,2%, în domeniul comerțului cu ridicata și cu amănuntul creșterea a fost la limită – de doar 0,1%, în domeniul transporturi și comunicații – 11,9 % etc.

Rezultatele financiare a întreprinderilor mici și mijlocii obținute din toate activitățile în anul 2013, demonstrează că în majoritatea domeniilor de activitate au fost înregistrate profituri până la impozitare cu mult superioare celor obținute în anul 2012. Volumul total al „profitului” până la impozitare obținut de sectorul întreprinderilor mici și mijlocii în anul 2013 a constituit 2,01 mild. lei, sau cu 924 mil. lei în creștere față de anul 2012. Pe grupe și genuri de activitate cele mai însemnate rezultate financiare au fost obținute de IMM din agricultură, economia vânatului și silvicultură, care, înregistrând pierderi de 53,5 mil. lei în anul 2012, au reușit cu profit de 390 mil. lei în anul 2013. De asemenea IMM din industria prelucrătoare și-au asigurat un profit de 316,6 mil. lei, pe când în anul precedent acest indicator a înregistrat doar 9,8 mil. lei, IMM din domeniul construcțiilor obținut în anul 2013 un profit de peste 3,6 ori mai mare decât în anul anterior (de la

97,0 mil lei - la 350,7 mil lei), IMM din domeniul „transporturi și comunicații”, înregistrând pierderi de 37,1 mil lei în anul 2012, și-a îmbunătățit situația financiară în anul 2013 obținând profit de 118,5 mil. lei. Dar în unele cazuri, ele și-au înrăutățit simțitor situația financiară în anul 2013 comparativ cu anul precedent.

În mare măsură, de nivelul activității agenților economici, depinde însăși nivelul de dezvoltare economică a societății care la rândul lor depind de mediul de afaceri existent în țară (favorabil ori nefavorabil). În perioada anilor 2001-2013 numărul agenților economici pe toate tipurile de activități a sporit anual. Numărul întreprinderilor mici și mijlocii, care au prezentat rapoarte de dare de seamă în anul 2013 a sporit în comparație cu anul 2001 de aproape 2,5 ori. Evoluția IMM-urilor pe parcursul anilor, denotă că numărul acestora a crescut în toate ramurile economice. Dacă în anii 2001, cota întreprinderilor mici și mijlocii în numărul total al agenților economici constituia 89,5%, apoi în anul 2013, ponderea acestora a alcătuit 97,4% și se menține stabilă.

Analiza indicatorilor principali a întreprinderilor mici și mijlocii în profil teritorial, rezultă că, în mun. Chișinău sunt amplasate majoritatea absolută a IMM, peste 66 % din totalul pe țară, iar politica regională focalizată pe dezvoltarea sectorului nominalizat trebuie să fie axată pe dezvoltarea industriilor producătoare de produse cu valoare adăugată înaltă, atragerea investițiilor, transferul de tehnologii, îmbunătățirea infrastructurii și calității mediului.

Statul întreprinde eforturi pentru susținerea sectorului micului business, un lucru binevenit, însă majoritatea IMM din țară în prezent manifestă activități legate de comerț și de servicii non-inovatoare. Această situație impune necesitatea de optimizare a procedurilor de inițiere și încheiere a afacerilor și de a duce la bun sfârșit reforma promițătoare a ghișeului unic. Or, concentrarea asupra IMM inovatoare și orientate spre creștere poate debloca potențialul sectorului pentru creșterea economică pozitivă, iar optimizarea legislației și sprijinul afacerilor inovatoare va da curs deblocării sectorului dat. Pe parcurs, deși au fost întreprinse măsuri în vederea îmbunătățirii dialogului public-privat, prin implementarea acțiunilor prevăzute în Programul de stat de susținere a dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii, ele au fost insuficiente din cauza diverselor obstacole parvenite ca urmare a schimbărilor ce au determinat instabilitatea economică din țară.

Totuși, micul business poate fi dezvoltat doar prin derularea reformelor consistente. Pentru aceasta, atenția autorităților trebuie să se concentreze pe optimizarea cadrului legislativ, deopotrivă cu sprijinul și promovarea directă a întreprinderilor dinamice, inovatoare și orientate spre creștere. Or, un sector puternic al IMM, în condițiile țării noastre, oferă oportunități masive de angajare în câmpul muncii. Doar educația economică și insuflarea spiritului antreprenorial ar fi soluții de durată pentru deficitul de forță de muncă calificată.

Accesul restricționat la sursele financiare rămâne o problemă acută pentru domeniu, ea se consideră o realitate bine definită și o problemă economică pentru Moldova, care derivă din politica sectorului bancar și dintr-o serie de bariere specifice pentru IMM. Din acest punct de vedere necesită gestionarea simultan a două probleme: dezvoltarea în continuare a sectorului bancar și totodată - eliminarea constrângerilor practicate în sectorul întreprinderilor mici și mijlocii.

Urmează să fie promovate reforme consistente, atât pe palierul optimizării legislative, cât și pe sprijinul acelor întreprinderi, care demonstrează eficiență și viziune. Toți agenții economici trebuie să dispună de șanse egale la programele de ajutor de stat, iar criteriile de selecție să fie transparente, nediscriminatorii și bazate doar pe raționamente economice. Există totuși speranța că prin politici publice inteligente și accelerarea reformelor structurale, relansarea economiei naționale poate demara cu succes.

Dezvoltarea sectorului IMM-urilor trebuie să aibă un rol esențial în eficientizarea factorilor de producție, deoarece acestea sunt, de obicei, mai flexibile și deschise la inovații. Este important ca aceste politici să nu se bazeze pe o discriminare între IMM-uri și întreprinderi mari, pentru a da posibilitate pe de o parte, ca întreprinderile mari să poată deveni IMM-uri iar pe de altă parte - ca IMM-urile să nu fie dispuse să se dezvolte în întreprinderi mari. Orice IMM, are nevoie de un mediu de afaceri prietenos, un cadru politic și macroeconomic stabil, o infrastructură publică bună și atitudine decentă din partea statului. Însă în anii de după criză, revenirea economică nu a fost însoțită de o promovare autentică a reformelor structurale, care ar putea încuraja dezvoltarea mediului de afaceri. Astfel activitatea agenților economici într-un climat incert face dificilă redirecționarea economiei naționale de la una bazată pe consum spre una orientată pe investiții și

exporturi.

Accesul la finanțare este principala preocupare pentru IMM-urile din Republica Moldova. Potrivit raportului „Costul Reglementării de Stat al Activității de Întreprinzător”, 39% din companii consideră accesul la finanțare ca fiind principala constrângere în dezvoltarea afacerilor. Doar 27% din companiile mici apelează la bănci pentru a-și finanța investițiile, comparativ cu companiile mari care înregistrează peste 40% la acest capitol.

Progrese remarcabile au fost înregistrate în anumite sectoare, ceea ce a condus la un impact măsurabil asupra tendințelor de dezvoltare a IMM-urilor și a contribuit la creșterea semnificativă a numărului de întreprinderi noi. Cu toate acestea, există obstacole semnificative de reglementare, care constrâng în continuare dezvoltarea acestui segment. Concluzia care rezultă este că Moldova a desfășurat un proces de reformă regulatorie incompletă.

Obiectivele primordiale pentru stabilizarea unui mediu favorabil de afaceri și relansarea economiei naționale, ar fi: reabilitarea infrastructurii, promovarea exporturilor, crearea locurilor de muncă și a unui mediu investițional atractiv; iar consolidarea businessului mic și mijlociu este unul din elementele cheie care neapărat va contribui la creșterea economică, la reducerea șomerilor și evident - a sărăciei.

Deoarece activitatea economică, culturală și științifică tinde să se concentreze în regiunile cu infrastructură mai dezvoltată și calitatea vieții mai înaltă, este de prevăzut că în profil teritorial, Moldova riscă accentuarea decalajului și așa destul de simțitor între capitală și restul teritoriului, fapt care adverește neomogenitatea unităților administrativ-teritoriale și elucidează inegalități esențiale, aceasta afectând dezvoltarea țării în general. În aceste condiții, situația fizico-geografică are un impact semnificativ asupra potențialului și specializării economice a țării.

Una dintre problemele cheie care persistă, vizează carențele în elaborarea și implementarea mecanismelor eficiente și adecvate pentru implementarea strategiilor și prevederilor cadrului normativ. Abaterile de la regulile stabilite domină, iar corupția înrădăcinată împiedică aplicarea echitabilă a normelor stabilite. De aceea îmbunătățirea cadrului normativ-legislativ și a mediului financiar pentru întreprinderile mici și mijlocii, prin oferirea de diverse facilități, suport și dezvoltare, la moment nu este posibilă fără contribuția statului. Dezvoltarea infrastructurii instituționale și a serviciilor regionale de consultanță în afaceri va reduce riscul în afaceri, va facilita accesul pe piață și va accelera creșterea și dezvoltarea IMM-urilor.

Stimularea fluxului de investiții, rămâne factorul important pentru dezvoltarea economică. Investițiile publice, private și străine ar soluționa parțial depășirea golului tehnologic și de productivitate care încă mai desparte țara noastră de cele din regiune. În acest sens, instituțiile Uniunii Europene și-au declarat susținerea în continuare a reformelor inițiate, în special pentru următorii ani, iar scopul final constă în eficientizarea sectoarelor economiei naționale, atribuirea unor funcții instituționale concrete și a personalului bine pregătit.

BIBLIOGRAFIE

1. Anuarul statistic al Republicii Moldova 2013. Disponibil: <http://www.statistica.md>.
2. Buletine statistice trimestriale și anuale ale Biroului Național de Statistică (2012-2013). Disponibil: <http://www.statistica.md>.
3. Rapoartele Băncii Naționale a Moldovei pe anii 2012-2013 Disponibil: <http://www.bnm.md>.
4. Rapoartele anuale ale CNPF, ediția 2013. Disponibil: <http://www.cnpf.md>.